

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

КРЕДИТНА БОНИТЕТНОСТ ПОЉОПРИВРЕДНОГ ПРЕДУЗЕЋА КАО ФАКТОР КВАЛИТЕТНЕ ТРЖИШНЕ ПОЗИЦИОНИРАНОСТИ

А. Васиљевић¹, Н. Новковић²

Абстракт: Основни циљ пољопривреде је остваривање профита док производња хране представља сврху бављења пољопривредом. Економска и финансијска снага пољопривредног система – произвођача је основни параметар тржишне позиционираниости и признатости у условима тржишне економије и све присутније ино конкуренције.

У актуеклним условима домаће пољопривреде, кредитни односи представљају нужност у процесу одржавања редовног функционисања система. Кредитне односе чине односи са добављачима, лизинг компанијама, банкама и исталим учесницима правном промету. У процесу успостављања кредитних односа са пољопривредним системима најважнији фактори који утичу на квалитет и услове кредитних односа су: биолошки карактер производње и јак утицај природних фактора на резултате производње, сезонски карактер производње, спор обрт капитала и неуједначене економска оправданост између појединих линија производње.

Стицање квалитетне кредитне способности није чин већ процес у ком систем ствара имиџ о себи. Што је систем боље тржишно позициониран са аспекта кредитне бонитетности, може очекивати ио повољније кредитне односе (мањи је ризик улагања у кредитно способније системе). У процесу стицања квалитетне кредитне бонитетности потребно је поштовати нека од начела од којих су најважнији: начело очувања текуће ликвидности, начело очувања реалне вредности капитала и средстава и начело остваривања финансијске равнотеже.

Кључне речи: пољопривреда, бонитет, кредит, финансије, тржишна позиција

¹ Др Александар Васиљевић, National Bank of Greece, Нови Сад, 021/530-825, vasiljevic.aleksandar@nbg.gr

² Проф. др Небојша Новковић, Пољопривредни факултет, Нови Сад, 021/458-138, nesann@polj.ns.ac.yu

Увод

Кредитна бонитетност било којег привредног субјекта, па самим тим и пољопривредног предузећа, најчешће се везује за оцену банке у вези способности тражиоца кредита, односно могућности да се тражени кредит са припадајућим каматама и трошковима, врати у уговореним роковима. Наведена констатација има оправдања у домаћој пракси, јер се пољопривредна предузећа налазе у позицији да морају обнављати механизацију, основна средства, инфраструктуру, као и осавремењавати техничко технолошке процесе. Наведена потреба пољопривредних предузећа узрокована је либерализацијом тржишта, притиском конкуренције из иностранства, преласком на тржишне услове привређивања и потребом за повећање рентабилности и економичности пословања, као услова те конкурентности на тржишту. С обзиром на релативно спор обрт капитала у пољопривреди и тешкоће да се из редовног обрта (из сопствених средстава) финансира обнова основних средстава, пољопривредна предузећа су принуђена да се ослањају на пословне банке као изворе финансирања.

Веома је погрешно кредитну бонитетност посматрати само кроз односе са пословним банкама, јер кредитни односи наступају у више случајева:

- Редован кредитни однос са банкама (финансијски кредит)
- Робни кредити кроз сарадњу са лизинг компанијама или осталим даваоцима лизинга,
- Кредитни односи изражени кроз добијање одређених роба на одложено плаћање,
- Кредитни односи изражени кроз докапитализације или заједничка улагања, где улагач средстава очекује да му се уложена средства врате уз остваривање одређене зараде.

Кредитну бонитетност пољопривредног предузећа чини његов рејтинг на тржишту и даје му одређени ауторитет. У креирању бонитетности пољопривредног предузећа посебно је важно да се унутар самог сисетма (пољопривредног предузећа) дефинишу параметри за које се сматра да ће му омогућити задовољавајући ауторитет на тржишту.

За пољопривредно предузеће је веома важно да профит дефинише као циљ свог пословања, а натуралну производњу као средство за постизање циља. Врхунска натурална производња није довољна да одржи систем на тржишту, уколико се осварују негативни финансијски резултати. У условима тржишне такмичења са иностраном конкуренцијом и у условима све интензивнијег приближавања економијама развијених земаља, финансијска снага и кредитна бонитетност система постају доминантни фактор квалитетне

тржишне позиционираности. Наравно, финансијска снага система и његова бонитетност зависе од квалитета и обима натуралне производње. Наведена зависност није у директној корелацији (већа производња не значи боље финансијске резултате), већ је потребно дефинисати натуралну производну структуру која ће у расположивим условима дати максималне финансијске и економске ефекте.

У дефинисању стратегије остваривања квалитетне тржишне позиционираности на бази своје финансијске снаге, потребно је поћи од специфичности пољопривреде и утицаја тих специфичности на услове кредитирања.

Специфичности пољопривреде које утичу на услове кредитних односа

Пољопривреду у односу на остале привредне делатности карактеришу многе специфичности које намећу потребу прилагођавања свих облика кредитних облигација специфичностима пољопривредне производње. Неке од специфичности пољопривреде су:

- Биолошки карактер производње,
- Утицај природних фактора на резултате производње,
- Сезонски карактер производње,
- Спор обрт капитала,
- Непоклапање времена рада и времена производње,
- Непоклапање производне и пословне године,
- Могућност саморепродукције у натуралном облику,
- Изражена хоризонтална и вертикална повезаност у производње.

Прилагођавање пољопривреде и пољопривредних произвођача, тржишним условима привређивања и опстанак на све конкурентнијем тржишту, захтевају економско јачање пољопривредних произвођача. Економско јачање подразумева рационализацију у свим сегментима пословања, фаворизовање економских циљева пословања, укрупњавање поседа и производњу за тржиште. С обзиром да су банке најчешћи учесници у стварању кредитних односа са пољопривредним произвођачима, квалитет кредита мора бити прилагођен специфичностима пољопривредне производње. У противном, кредити као екстерни извори финансирања, дугорочно могу погоршати положај корисника кредита и иницирати спиралу раста потреба за туђим изворима финансирања.

Због својих специфичности, пољопривреда у кредитним облигацијама, а посебно у делу кредитирања од стране пословних банака, не може бити конкурент осталим привредним делатностима. Специфичности пољопривреде захтевају прилагођавање кредине политике банака, рокова одложених плаћања, услова куповине на лизинг, итд. С обзиром на доминантност банака у кредитирању пољопривреде, примену адекватне кредитне политике реално је очекивати само од банака које пољопривреду имају за циљну групу клијената. Од осталих банака нереално је очекивати значајнија прилагођавања пољопривреди, уз напомену, да већина банака као циљну групу клијената има кредитно способне клијенте, без обзира на делатност којом се баве. Из наведеног следи закључак, да само кредитно способни пољопривредни произвођачи са квалитетним финансијским показатељима могу бити интересантни за банке. Све остало спада у домен решавања проблема опстанка на тржишти, што банке на себе не могу прихватити, јер су оне, као и сви други привредни субјекти, профитабилне институције, чији задатак није решавање макроекономских и аграрних проблема у друштву.

Основне специфичности које утичу на услове кредитирања и услове осталих кредитних облигација су:

1. Биолошки карактер производње и утицај природних фактора на резултате производње,
2. Сезонски карактер производње,
3. Спор обрт капитала,
4. Неуједначена економска оправданост (ефективност и ефикасност) између појединих линија производње.

Биолошки карактер производње и утицај природних фактора на резултате производње. Ове специфичности у могоме отежавају планирање производње и планирање прихода од исте. Из наведених разлога знатно је већи ризик улазити у кредитне односе са пољопривредним произвођачима него са осталим делатностима, где је утицај непредвиђених (природних) фактора на резултате производње минималан. Због снажног дејства природних фактора на резултате производње и због спорне ефикасности реализације средстава и обезбеђења наплате, кредитори, а у првом реду банке, са посебном пажњом разматрају пласирање средстава у пољопривреду (примарну пољопривредну производњу). Ризичност пољопривредне производње услед дејства природних фактора, повлачи за собом строже захтеве кредитора за обезбеђењем наплате потраживања.

Захтеви Банака као доминантних кредитора могу се јавити у виду захтева за залогом на покретној или непокретној имовини, гаранцијом другог

привредног субјекта, складишницом на врсту и количину робе коју банка одреди, осигурањем кредита, усева и плодова код осигуравајуће куће, итд.

Потреба за обезбеђивањем екстра средстава обезбеђења поскупљује кредитну облигацију кориснику кредита, што негативно утиче на цену коштања производа и конкурентност производа на тржишту.

Полазећи од економске логике, природан гарант примарним пољопривредним произвођачима у процесу успостављања кредитних односа, требало би да буду прехрамбена и прерађивачка индустрија, којима је примарна пољопривредна производња сировинска база. Интеграцијом примарне пољопривредне производње са прехрамбеном и прерађивачком индустријом и заокруживање производног циклуса, чинило би пољопривреду знатно конкурентнијом делатношћу са становишта оцене кредитне способности дефинисане од стране банака.

Интеграцијом пољопривреде, не само да би се решио однос са банкама, већ би пољопривреда почела да функционише као једна целина што би је учинило конкурентнојом у односу на надолazeћу ино-конкурентију.

Сезонски карактер производње. Сезонски карактер производње захтева одређену динамику улагања финансијских средстава. За разлику од осталих делатности, које немају истакнуту потребу за одређеном динамиком ступања у кредитне односе, домаћа пољопривреда тренутно има потребу за континуираним кредитним односима, како са банкама, тако и са другим кредиторима (добављачи, лизинг компаније....) Неопходност кредитних односа у пољопривреди намеће потребу егзактног дефинисања периода и висине потребних кредитних средстава за реализацију планиране производње. Прецизно дефинисани периоди и висина потребних кредитних средстава, посебно су значајни за банке. На основу потребне динамике коришћења кредитних средстава, коју пољопривредни произвођач (тражиоц кредита) треба да достави банци, банка планира своју ликвидност и пласмане према другим тражиоцима кредита. Дефинисање динамике и висине потребних финансијских средстава, што је део производно – финансијског плана, спроводи се на бази:

- Планиране структуре производње,
- Технолошких карата планираних производњи и
- Планираног кретања цена инпута,

Приликом пројектовања висине трошкова и динамике по којој ће се јављати одливи финансијских средстава, посебно треба, нагласити «одливне врхове», односно периоде када планирана структура производње захтева највеће финансијске одливе (што је карактеристично за пољопривреду).

CASH FLOW је потребно сачинити по линијама производње за које се траже кредитна средства, као и за систем у целини.

За пољопривредно предузеће је веома битно да динамику потреба за кредитним средствима планира за пословну а не за производну годину. У противном може се десити да се кредитна средства повуку у коришћење током јесени и да се отплата врши у месецима када нема реалних прихода (зимски месеци).

Овакав принцип коришћења кредитних средстава најлакше је реализовати ако се пословна година узме као репер за планирање, где се први кредити од банака могу користити од марта а враћати након бербе, односно жетве. Наведени принцип важи за кредитне односе који служе за финансирање обртних средстава док, за финансирање основних средстава не важе.

Спор обрт капитала. Спор обрт капитала у пољопривреди чини ову привредну област мање прилагодљивом на промене у окружењу, него што је случај са осталим делатностима (индустрија, трговина, услужне делатности...). За разлику од осталих делатности у којима се процес производње може прекинути у било ком тренутку, ради исправљања уочених грешака или ради преласка на нови производни програм, започета пољопривредна производња не може се прекидати ради потребних корекција, а ако се прекине, наредна производња се може засновати само у биолошки одређеном времену. Обрт капитала у ратарској производњи износи 0,9, са напоменом, да уколико се коначна наплата производа сматра крајем производног циклуса, обрт капитала је у нашим условима испод 0,9. Овако дуг производни процес захтева примерен период кредитних односа и период доспећа обавеза. Период одобравања банкарских кредита мора пратити период производње, односно мора бити од периода основне обраде, до периода бербе односно жетве.

Неповљан однос обрта капитала у пољопривреди и актуелних услова кредитирања, у одређеној мери може се ублажити постојањем производњи које имају бржи обрт и које током целе године одбацују континуиране приходе (производња млека, тов живине...).

Неуједначена економска оправданост (ефикасност и ефективност) између појединих линија производње. Неуједначена економска оправданост између појединих линија производње утиче на потребу да банке кредитори не могу имати исту кредитно каматну политику према свим линијама производње. У пољопривреди постоје интензивне производње које захтевају већа финансијска улагања и екстензивне производње које захтевају нижи ниво улагања. На основу потребне висине улагања и вредности производње која се остварује, производне линије постижу одређену

ефективност и ефикасност од који би требало да зависе и услови кредитирања. Постоји разлика између ефективности и ефикасности у производњи житарица, индустријског биља, крмног биља, повртарске производње, сточарске производње, производње воћа, итд. Због различите «исплативости» појединих линија производње, банке, а посебно оне које за циљну групу имају пољопривреду, морају да развију систем селективних каматних стопа. У систему селективних каматних стопа, линије производње би требале бити оптерећене за њих прихватљивом каматном стопом, а то је каматна стопа која омогућава кредитирању производњи да оствари задовољавајућу економичност, а у исто време да банка од пласиране каматне стопе оствари задовољавајући приход.

Основна начела стицања кредитне бонитетности

Начело очувања текуће ликвидности

Одржавање текуће ликвидности омогућава систему да своје обавезе према повериоцима измирује у уговореним роковима. Одржавање текуће ликвидности система, резултат је оптималног временског распореда и доспећа прихода и расхода који зависе од:

- Структуре производње,
- Планиране агротехнике,
- Могућности реализације готових производа,
- Кретања цена инпута и аутпута, и
- Наплате потраживања.

Континуирано одржавање текуће ликвидности, сем стварања позитивног финансијског ефекта, битно је и за стварање имиџа и квалитета тржишне позиционираниости система. Одржавање текуће ликвидности представља могућност благовременог измиривања доспелих обавеза. У процесу измиривања доспелих обавеза потребно је дефинисати приоритете и по дефинисаним приоритетима вршити плаћања. Приоритети у измиривању обавеза морају бити дефинисани на следећи начин:

1. Обавезе према држави (порези, доприноси...),
2. Обавезе према банкама и другим кредиторима са којима је дефинисана казнена камата за неблаговремено измиривање обавеза,
3. Обавезе према добављачима и осталим повериоцима са којима није дефинисана казнена камата за неблаговремено измиривање обавеза,
4. Обавезе према систему (плате, аконтације, боловања, регреси...)

У наведеним приоритетима постоје одступања услед ситуација које се нису могле предвидети, односно услед ситуација које представљају шансу за систем у погледу смањивања трошкова и добијања одређених дисконта.

Поштовање начела одржавања текуће ликвидности подразумева постојање детаљног производно – финансијског плана за будући период, у којем је потребно дефинисати следеће параметре:

- Потребна укупна улагања у планираном периоду,
- Потребна улагања по појединим временском периодима,
- Планирани рок измиривања кредитних обавеза,
- Могућности и последице изостанка појединих улагања,
- Планирани укупни приходи,
- Планирани приходи по појединим временским периодима,
- Планирана рочност наплате потраживања,
- Процена реалности и нивоа наплате потраживања,
- Процена губитка реалне вредности прихода услед одложене наплате потраживања у односу на реализацију производа.

Након прецизног дефинисања свих неопходних параметара за вођење и одржавање текуће ликвидности система, потребно је направити пресек планираних прихода и потребних расхода.

С обзиром да је за пољопривреду карактеристична неуједначена годишња динамика прилива и одлива средстава, често се дешавају периоди када су приливи већи од тренутних потреба за трошењем новчаних средстава и обрнуто. Наведена констатација говори да се у таквим случајевима постојећи приливи распоређују на одливе који ће се јавити у будућности. Претходно тумачење је доста поједностављено, јер постојање вишка прилива поставља низ питања:

- Да ли резервисањем вишка прилива, новчана средства губе своју реалну вредност и у којем нивоу?
- Да ли се улагања у будућем периоду могу реализовати у садашњости, и које су последице такве активности?
- Да ли орочавање вишка новчаних средстава у пословним банкама одржава реалну вредност новца?
- Да ли се вишак новчаних средстава може употребити у сврху учешћа на робним берзама?

- Колики је ризик екстерног ангажовања тренутног вишка новчаних средстава?

Одговоре на наведена и многа друга питања, руководиоци система морају имати, јер у противном може доћи до губитка реалне вредности расположивих новчаних средстава, односно губитка средстава услед лоше процене улагања. Располагање квалитетним екстерним информацијама први је предуслов правилног располагања новчаним средствима.

У условима када се новчана средства не могу сачувати у реалној вредности, и у будућности се јавља недостатак новчаних средстава. Наведена ситуација је резултат кашњења у наплати потраживања, високе инфлације и сл. Тада се за систем јавља потреба ступања у кредитне односе, у којим до изражаја долази квалитет тржишне позиционiranости система.

Начело очувања реалне вредности капитала и средстава

Начело очувања реалне вредности капитала и средстава представља активности (дефинисане пословном политиком система) усмерене на амортизацију фактора који деградирају вредности унутар система. Фактори који утичу на смањење вредности капитала и средстава система су:

- Дејалвација новчаних средстава,
- Раст цена на мало,
- Пасивне каматне стопе пословних банака,
- Утицај времена на смањивање вредности средстава и капитала,
- Губитак на вредностима роба због рокова наплате потраживања наметнутих од стране тржишта,
- Засићење тржишта робама и услугама карактеристичним за систем,
- Опадање значаја делатности коју систем обавља,
- Лош имиџ система.

С обзиром да је пољопривреда стратешка делатност, губитак вредности система услед смањења тржишта, односно производње пољопривредних производа није реално. Пољопривредни систем губи своју вредност капитала и средстава услед губитка вредности роба реализованих на тржишту, губитака који се остварују у пословању и застаривањем, како опреме тако и техничко технолошких процеса.

Губитак вредности основних средстава – Уколико одређени систем, па и пољопривредни, не врши инвестициона улагања и обнову основних

средстава и техничко технолошког процеса, дешава се да у датом тренутку остаје без функционалних основних средстава и са застарелом технологијом. Улагања у производна основна средства не значи само потребу за одржавањем њихове функционалности, већ представља предуслов за раст и развој система. У процесу преласка на тржишну економију и у условима све присутније домаће и ино-конкуренције, недостатак улагања у основна средства и неопходну инфраструктуру чини да систем постепено губи конкурентност на тржишту, а самим тим и шансе за дугорочни опстанак. У протеклих 15-так година домаћа пољопривреда није вршила довољна улагања у основна средства и инфраструктуру, што је утицало на минорне вредности пољопривредних система у процесу приватизације. У овом процесу, потенцијални купац, сем преузимања обавеза субјекта приватизације, има потребу за значајним инвестиционим улагањем. Наведена потреба је и обавеза процеса приватизације и неопходност, како би се опстало и било конкурентно на тржишту.

Позитиван фактор у пољопривредним системима је пољопривредно земљиште, које има релативно стабилну вредност, али и оно може бити деградирано у процесу приватизације, уколико је систем остварио изразито негативне финансијске резултате.

Системи који су имали квалитетан менаџмент и који су имали визију пословања и развоја, вршили су улагања у основна средства и инфраструктуру. На тај начин сачувана је реална вредност система, чиме су створени услови за квалитетну тржишну позиционираност, како у земљи тако и у иностранству.

Губитак вредности производа реализованих на тржишту – Купопродајни односи, не само у пољопривреди већ и у целокупној привреди, функционишу највећим делом на принципима кредитног односа (одложено плаћање). Пољопривредни системи као значајног купца имају државу, са којом се, такође, улази у кредитне односе, у којима се држава поставља као корисник кредита. На жалост, држава се није показала као уредан платиша у наведеним кредитним односима и долази до парадокса, у којем држава, као логичан замајац развоја аграра и креирања економског амбијента, својим неплаћањем утиче на даље урушавање пољопривреде. Продаја робе на одложено плаћање не значи и њену верификацију на тржишту. Роба је тржишно призната тек када се наплати, а степен њене признатости зависи од реалне наплаћене вредности.

У условима одложене наплате продатих производа, систем губи на вредности, и угрожава се економичност производње и текућа ликвидност. Од момента продаје до момента наплате, систем има следеће губитке:

- ◆ Губитак реалне вредности производа због девалвације новчаних средстава,
- ◆ Губитак реалне вредности производа због негативне промене цена инпута,
- ◆ Губитак реалне вредности производа због пропуштене потенцијалне добити услед демобилисаности средстава,
- ◆ Губитак реалне вредности производа услед губитка камате на депозитна средства која се могу остварити у пословним банкама,
- ◆ Губитак реалне вредности производа услед раста цена истог производа, итд.

Заштита реалне вредности продатих производа кроз одговарајуће уговорне клузуле је оправдана у купопродајним односима. С обзиром да је држава значајан купац пољопривредних производа, заштитне клузуле тешко егзистирају. Ту је неопходно да држава својом иницијативом учини да се производи пољопривредних произвођача не обезвређују у периоду од продаје до наплате производа.

Начело остваривања финансијске равнотеже

Начело остваривања краткорочне и дугорочне финансијске равнотеже, има за циљ да краткорочне изворе финансирања усмери за потребе обртних средстава и одржавање текуће ликвидности, док је дугорочне изворе финансирања потребно усмерити за потребе основних средстава и инфраструктуре

Краткорочни извори финансирања су:

- ◆ Готови производи у залихама,
- ◆ Недовршена производња,
- ◆ Краткорочна потраживања,
- ◆ Примљени аванси,
- ◆ Краткорочни кредити.

Дугорочни извори финансирања су:

- ◆ Дугорочни кредити,
- ◆ Дугорочна резервисања,
- ◆ Средства из докапитализације,
- ◆ Средства из заједничких инвестиционих улагања.

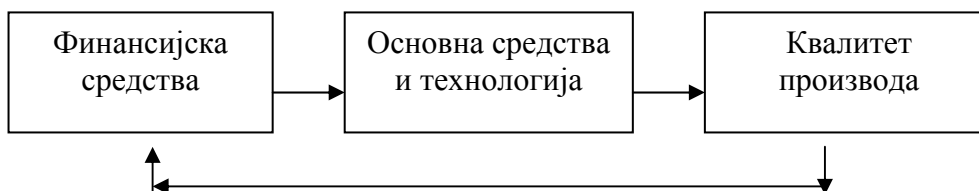
Уколико се краткорочне потребе система финансирају из дугорочних извора финансирања, јавиће се краткорочни економски бољитак, јер ће систем имати релативно дуг временски период да отплати улагања са обртом мањим од једне године, што ће улагања чинити оправданим. Са друге стране, коришћењем дугорочних извора финансирања за краткорочне потребе, систем остаје без средстава која могу иницирати и допринети квантитативном и квалитативном расту. Систем остаје без средстава чија рочност може поднети вишегодишњи период повраћаја уложених средстава (проширивање производних капацитета) и доводи себе у ситуацију да, или не врши планирана улагања, или искористи краткорочне изворе финансирања за дугорочна улагања..

У условима када се краткорочни извори финансирања користе за дугорочна улагања, долази се у ситуацију да се трошкови финансирања измирују из текуће производње, а не из економских ефеката, који се очекује од улагања. Наведена ситуација није проблематична за високо ликвидне системе, међутим у пољопривреди, наведена ситуација доводи по правилу до потребе континуираног екстерног задуживања и уласке у кредитне односе свих врста. Екстерно задуживање је само по себи негативност коју треба избегавати, или је користити у оптималној мери. Горња граница екстерног задуживања у директној је сразмери са квалитетом тржишне позиционирани система и кредитном бонитетности система.

Резиме начела финансијске равнотеже може се дефинисати као принцип, да свако улагање мора да подмири трошкове финансирања које је иницирао, из економских ефеката које је остварило. Уколико се трошкови финансирања да дато улагање измирују из активности које нису предмет улагања, доводи се у питање могућност система да дочека оптималне економске резултате од остварених улагања. Очување финансијске равнотеже треба да буде императив система, с обзиром на тржишне услове привређивања, јаку конкуренцију из иностранства и све мању спремност државе да административним мерама одржава привредне системе на тржишту.

Закључак

У процесу обављања пољопривредне производње постоје фактори који утичу један на другог и тек као целина дају свој жељени ефекат:

Без финансијских средстава нема адекватних основних средстава и технологије, без чега нема ни квалитетне производње која је један од услова за располагање довољним обим финансијских средстава. Прихватање и разумевање наведених корелација и правилно постављање циљева пословања, основни су предуслов тржишног опстанка, конкурентности и приближавања европским токовима. Веома је битно напуштање још увек доминантних стереотипа о обиму производње, приносима и површинама као мерилима успешности пољопривредног система, односно произвођача. Финансијска снага система у тржишним условима привређивања представља, без алтернативе, једини и неприкосновени показатељ квалитета система и његове тржишне позиционираниости. Наравно да на финансијску позицију утиче и квалитет производње, али и одабир производњи које се могу лако тржишно реализовати, правилно сегментирање тржишта и низ непроизводних активности које утичу на пуну тржишну афирмацију реализоване производње.

Приближавањем европским стандардима и све већим притиском страних инвеститора на домаћу пољопривреду, оптимално управљање финансијским средствима и остваривање задовољавајућег профита биће први параметри који ће систем позиционирати на тржишту.

Литература

1. Андрић, Ј. (1991): Трошкови и калкулације у пољопривредној производњи, Пољопривредни факултет, Београд
2. Бјелица, В. (1997): Проблеми финансирања аграрне производње (не) актуелна тема, Зборник радова са научног скупа трошкови, цене и паритети у пољопривреди, Нови Сад
3. Васиљевић, А. (2004): Утицај висине каматних стопа на оптималну структуру пољопривредне производње, докторска дисертација, Пољопривредни факултет, Нови Сад
4. Новковић, Н. (1996): Планирање и пројектовање у пољопривреди, Пољопривредни факултет, Нови Сад
5. Новковић, Н. (1998): Менаџмент пољопривредне производње, ПТЕП бр. 1 -2, Нови Сад (13 - 15)
6. Новковић, Н., Родић, В. (1998): Утицај финансирања на ниво интензивности пољопривредне производње, Пољопривредни факултет, Нови Сад
7. Новковић, Н., Шомођи, Ш. (1999): Агроменаџмент, ПКБ центар за информисање, Београд

UDC: 338.434/.435

**CREDIT SOLVENCY OF AGRICULTURAL COMPANY AS A
FACTOR OF QUALITY MARKET POSITION**

Aleksandar Vasiljevic¹, Nebojsa Novkovic²

¹ National Bank Of Greece, Bul. Oslobođenja 30, Novi Sad

² Agricultural Faculty, Trg D. Obradovic 8, Novi Sad

Abstract

The main target of agriculture is to make the profit and the food production represents the function of agriculture. The economic and financial strength of agriculture system –producers is main parameter market position and verification in conditions of market economy and more and more aggressive foreign competitors.

In actual conditions of domestic agriculture, the credit relations is necessary in process of regular maintenance and activity of system. The credit relations are represent in relations with suppliers, leasing companies, banks and other participants in legal transfer. In process of establishing the credit relations with agricultural systems the most important factors which influences on quality and conditions of credit relations are: the biological character of production and strong influence of nature factors on results of production, the season character of production, slow turnover of capital and different economic justification between some of production lines.

Getting the quality credit position is not the act, already it is the process in which the system is making the own picture.

If the system is better positioned on the market from the aspect of credit solvency, it can expect better credit relations (the risk of investment in credit capable systems is less). In process of getting the better credit solvency the need is to evaluate some of ballast, and the most important are: preserving the current liquidity, preserving the real value of capital and resource and getting the financial counterweight.

Key words: agriculture, solvency, credit, finance, market position.